बृहदुक्थो वामदेव्यः। इन्द्रः। त्रिष्टुप्

दूरे तन्नाम गुह्यं पराचैर्यत्त्वा भीते अह्वयेतां वयोधै।
उदस्तभ्नाः पृथिवीं द्यामभीके भ्रातुः पुत्रान्मघवन्तित्विषाणः॥ १०.०५५.०१

पराचैः- धर्मपराङ्मुखेभ्यः। गुह्यम्- रहस्यम्। तन्नाम- तद्भवतो रूपम्। दूरे भवति। वयोधै- अन्नधारणाय। त्वा- भवन्तम्। भीते- वृत्रभयसम्पन्ने द्यावापृथिव्यौ। अह्वयेताम्- आह्वयेताम्। भ्रातुः पुत्रान्- भवत्सोदरस्य पर्जन्यस्य पुत्रानुदकसंस्त्यायानिति सायणः। तित्विषाणः- दीपयन्। अभीके- भवत्समीमे। द्यां पृथिवीम्- द्यावापृथिव्यौ। उदस्तभ्नाः- ऊर्ध्वं स्तम्भितवानसि नियमितवानसीति भावः॥१॥

महत्तन्नाम गुह्यं पुरुस्पृग्येन भूतं जनयो येन भव्यम्।
प्रत्नं जातं ज्योतिर्यदस्य प्रियं प्रियाः समविशन्त पञ्च॥ १०.०५५.०२

येन। भूतं भव्यं। जनयः- ससर्जिथ। तत्। पुरुस्पृक्- बहुभिरीप्सितम्। गुह्यम्- गोपनीयम्। महत्- बृहत्। नाम- रूपम्। यत्। अस्य- एतस्येन्द्रस्य। प्रत्नम्- पुराणम्। प्रियम्- प्रेमपात्रम्। ज्योतिः। जातम्- आविर्भूतम्। तस्मिन्। प्रियाः। पञ्च- ब्राह्मणक्षत्रियवैश्यशूद्रनिषादाः। समाविशन्त- सम्यक् श्रयन्ति॥२॥

आ रोदसी अपृणादोत मध्यं पञ्च देवाँ ऋतुशः सप्तसप्त।
चतुस्त्रिंशता पुरुधा वि चष्टे सरूपेण ज्योतिषा विव्रतेन॥ १०.०५५.०३

रोदसी- द्यावापृथिव्यौ। आ- आभिमुख्येन। अपृणत्- पूरयति। उत- अपि च। मध्यम्- मध्यभागमपि पूरयति। पञ्च देवान्- देवपितृभूतर्षिमनुष्यान्। सप्तसप्त- सप्त लोकान्। सप्त सिन्धून्। ऋतुशः- काले काले पूरयति। सरूपेण- स्वसारूप्यगतेन। विव्रतेन- उपासकस्य धर्माख्येन। ज्योतिषा- प्रकाशेन। चतुस्त्रिंशता- प्रभूता देवताः। पुरुधा- बहुधा। वि चष्टे- विशेषेण पश्यति॥३॥

यदुष औच्छः प्रथमा विभानामजनयो येन पुष्टस्य पुष्टम्।

यत्ते जामित्वमवरं परस्या महन्महत्या असुरत्वमेकम्॥ १०.०५५.०४

येन- यस्या भवत्यास्तेजसा। पुष्टस्य पुष्टम्- सुपोषणम्। अजनयः- ससर्जिथ सा। उषः- हे ज्ञानोदयदेवते त्वम्। विभानाम्- ज्योतिषाम्। प्रथमा- मुख्या। उच्छः- प्रकाशमकरोः। परस्याः- उत्कृष्टायाः। महत्याः। ते- तव। अवरम्- अस्मदभिमुखं सौलभ्यमयम्। जामित्वम्- बान्धव्यम्। महत्। असुरत्वम्- बलवत् प्राणदं वा। एकम्- असाधारणम्॥४॥

विधुं दद्राणं समने बहूनां युवानं सन्तं पलितो जगार।

देवस्य पश्य काव्यं महित्वाद्या ममार स ह्यः समान॥ १०.०५५.०५

विधुम्- विशेषबलधारकम्। समने- समरे। बहूनाम्- एकः सन् प्रभूतानाम्। दद्राणम्- द्रावकम्। युवानं सन्तम्- तरुणं सन्तम्। पलितः- जरा। जगार- जग्राह। महित्वा- महत्वोपेतम्। देवस्य काव्यम्- विधातुः दर्शनेन तं विधिम्। पश्य। यः। ह्यः- पूर्वसमये। समान- सम्यगासीत्। सः। अद्य- इदानीम्। ममार- मृतः। अनित्यो लोक इति भावः॥५॥

शाक्मना शाको अरुणः सुपर्ण आ यो महः शूरः सनादनीळः।

यच्चिकेत सत्यमित्तन्न मोघं वसु स्पार्हमुत जेतोत दाता॥ १०.०५५.०६

शाक्मना- बलेन। शाकः- शक्तः। अरुणः- रोचमानः। सुपर्णः- पक्षीभूतः। पक्षी मुमुक्षुप्रतीकः। मुमुक्षुरावरणादिकं भेदयतीति कारणेनेन्द्रः पक्षी। आ- समन्तात्। महः- महान्। शूरः- समर्थः। सनात्- सनातनात्कालादेव। अनीळः- अनिकेतः। यत्। चिकेत- स जानाति। तत्। सत्यम्। न मोघम्- न वितथं मृषा वा भवति। स्पार्हं- स्पृहणीयायाः। वसु- सम्पदः। जेता- जयशीलः। उत- अपि च। दाता। भवति॥६॥

ऐभिर्ददे वृष्ण्या पौंस्यानि येभिरौक्षद्वृत्रहत्याय वज्री।

ये कर्मणः क्रियमाणस्य मह्न ऋतेकर्ममुदजायन्त देवाः॥ १०.०५५.०७

ये देवाः। क्रियमाणस्य। मह्नः- महतः। कर्मणः- यज्ञाख्यकर्मणः। ऋतेकर्म- सत्याधारकर्म प्रति। उदजायन्त- उन्मुखा भवन्ति। येभिः- यैः। वज्री- इन्द्रः। वृत्रहत्याय- आवरणनाशनाय। औक्षत्- वर्षति। एभिः- तैः। वृष्ण्या पौंस्यानि- वर्षणाख्यवीर्याणि। आ- समन्तात् करोति। ॥७॥

युजा कर्माणि जनयन्विश्वौजा अशस्तिहा विश्वमनास्तुराषाट्।
पीत्वी सोमस्य दिव आ वृधानः शूरो निर्युधाधमद्दस्यून्॥ १०.०५५.०८

युजा- योगेन। कर्माणि। जनयन्- रचयन्। विश्वौजाः- सर्वबलः। अशस्तिहा- निन्दाघ्नः। विश्वमनाः- सर्वभूतहितचित्तः। तुराषाट्- वेगी। इन्द्रः। सोमस्य- रसम्। पीत्वी- अनुभूय। दिवः- आनभः। आ वृधानः- प्रवृद्धः। शूरः- समर्थः। युधा- स्वयुद्धेन। दस्यून्- चोरान् चोरभावनानि वा। अधमत्- बाधितवान्॥८॥